

Prosjektet Fiskeforsterkningstiltak i norske vassdrag

Av Jan Henning L'Abée-Lund

Jan Henning L'Abée-Lund er cand.real. fra Universitetet i Oslo og arbeider som NTNf-stipendiat ved Direktoratet for naturforvaltning.

Sammendrag

Prosjektet «Fiskeforsterkningstiltak i norske vassdrag» er organisert innenfor Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds program «Miljøvirkninger av vassdragsutbygging» (NTNF/MVU). Prosjektet som ble startet i august 1985 skal kunne ut i en nasjonal plan for aktuelle forsknings- og utviklingsarbeid for å forsterke fiskebestander i norske vassdrag. Med forsterkningstiltak menes bruk av både settefisk og habitatforbedringer. Habitatforbedringer er ansett som et viktig forsterkningstiltak i regulerte elver da settefisk ikke alltid har gitt de forventede resultatene. Som en start på dette arbeidet ble det gjennomført en studiereise til Canada og USA høsten 1985 for å få erfaringer om aktuelle aktiviteter på fiskeforsterkningssektoren. Artikkelen er ment som en introduksjon og presentasjon av prosjektet.

Bakgrunn

Utnyttelsen av mulighetene for innlandsfiske har lange tradisjoner i Norge. Ved siden av næringsfiske er det i den nyere tid vokst frem et sportsfiske med stadig økende spredning og omfang, og sportsfisket er nå en av hovedattraksjonene ved mange rekreasjonsaktiviteter i vårt land. Gjennom den betydning fiske har for livs-

kvaliteter og samfunnsøkonomi, blir det tillagt stor vekt.

Frem til 1982 var omtrent 1/3 av vårt ferskvannareal ferdig utbygget og regulert, og i tillegg var flere magasiner under fullføring for å dekke et økende elektrisitetsbehov. Iøyenfallende effekter av vassdragsregulering er tørrlagte elveleier og eroderte reguleringssoner i magasinene. Men like viktig er de endringer som finner sted i det biologiske systemet. På lengre sikt fører vassdragsreguleringene til reduksjon i fiskeproduksjonen som følge av endrede næringsforhold og gytemuligheter.

Fiskeutsettinger har hittil vært betraktet og benyttet som det viktigste tiltak for å redusere de negative fiskebiologiske virkninger ved vassdragsreguleringer. Det har imidlertid meldt seg tvil om effekten av dagens fiskeutsettinger. Videre er det i gang en utvikling med bruk av mer differensierte forsterkningstiltak som bygger på internasjonale erfaringer.

Med denne bakgrunn har programstyret i «Miljøvirkninger av vassdragsutbygging» (MVU), som er et forskningsprogram innen NTNf, funnet det nødvendig å utvide engasjementet på fisketiltakssektoren utover det som ble presentert i prosjektet «Settefisk — utbytte og konkurransevne i regulerte vassdrag» (1), med prosjektet

«Fiskeforsterkningstiltak i norske vassdrag». Målet med dette prosjektet er å utarbeide en nasjonal plan for forsknings- og utviklings-(FoU)arbeid vedrørende forsterkning av fiskebestander i norske vassdrag. Dette innebærer planlegging og initiering av forskning som skal komme frem til forsterkningstiltak som kan bedre forholdene i regulerte vassdrag. Forsterkningstiltak er definert som bruk av settefisk og andre tiltak som habitatforbedringer for å forsterke fiskebestander i vassdrag.

For gjennomføring av dette prosjektet ble det i august 1985 ansatt en prosjektleder med arbeidsplass ved Fiskeforskningen, Direktoratet for naturforvaltning. Det ble videre oppnevnt en egen styringsgruppe. Prosjektet har en varighet på tre år.

Styringsgruppens sammensetning

Styringsgruppen har følgende sammensetning:

- Vitenskapelig leder Dr.phil. Bror Jonsson, Direktoratet for naturforvaltning (formann)
- Overingeniør Ove Johansen, Statkraft
- Forsker Dr.phil. Arnfinn Langeland, NTNF/MVU
- Professor Dr.phil. Petter Larsson, Universitetet i Bergen.

Som prosjektleder er ansatt cand.real. Jan Henning L'Abée-Lund.

Utenlandske erfaringer

Som et ledd i å trekke nytte av utenlandske erfaringer på området samt å skaffe internasjonale kontakter besluttet programstyret i MVU å støtte gjennomføringen av en studiereise for norske fiskeforskere til Canada og USA. I disse landene har man investert betydelige midler

i fiskeforsterkningstiltak som bygging av gytakanaler, gjødsling av innsjøer, utsetninger av fisk og konstruksjon i dammer for å regulere vannføring og temperatur. Disse tiltakene blir ikke bare sett på som kompensasjon eller utgifter, men som investeringer for å øke fisket. Studiereisen ble foretatt i september 1985 og erfaringene man høstet er presentert i en rapport fra MVU-programmet (2).

Prosjektets fremdrift

Siden ørret er den innlandsfisk i Norge med størst utbredelse og har trolig også størst betydning for et stadig voksende sportsfiske, har man i dette prosjektet valgt å konsentrere seg om denne arten.

Prosjektet er planlagt gjennomført med fire rapportutgivelser:

- (a) En oversikt over tidligere og igangværende FoU-arbeid på området i Norge. De viktigste bidragene til området fra andre land vil også bli klarlagt. Rapporten vil dessuten inneholde en oversikt over ørretens økologi med en tilhørende bibliografisk litteraturliste.
- (b) En perspektivanalyse for forsterkningstiltak i norske vassdrag med bakgrunn i vurderinger av nasjonalt og internasjonalt arbeid. Analysen skal utrede de muligheter og oppgaver man kan vente å stå overfor i kommende år.
- (c) En plan for aktuelle FoU-prosjekter for igangsetting og videreføring i 1987.
- (d) En samordnet plan for FoU-innsats innen området forsterkning av fiskebestander i Norge. Planen skal redegjøre for kommende FoU-arbeider som er nødvendige, samt foreslå hvordan

arbeidet med FoU-oppgavene kan fordeles mellom forskningsmiljøene.

Planen skal dessuten redegjøre for kostnader og finansieringsmuligheter for gjennomføring av FoU-oppgavene.

Fiskeforsterkninger i form av utsetninger har i Norge hittil hovedsakelig vært drevet som en kompensasjon for de betydelige skader reguleringsinngrep har påført våre fiskebestander. Dette er et resultat av de

generelle holdninger vi har til våre biologiske ressurser. Det er av stor betydning at dette blir endret slik at fiskeforsterkningstiltak også blir betraktet som lønnsomme investeringer. Det er videre av meget stor betydning at man søker å øke almenhetens interesse, forståelse og respekt for naturverdiene i vårt land. Dette er nødvendig for at vi skal oppnå en mer optimal forvaltning av våre fiskebestander.

REFERENSER

- (1) Innstilling fra planleggingsgruppe for «Settefisk — utbytte og konkurransevne i regulerte vassdrag». Oslo, januar 1984. Formann Per Aass, sekretær Bjørn Ove Johnsen.
- (2) L'Abée-Lund, J. H., M. Grande, T. Hesthagen & G. G. Raddum 1986. Erfaringer om fiskeforsterkningstiltak fra en studiereise til Canada og USA høsten 1985. MVU-rapport nr. B 19.